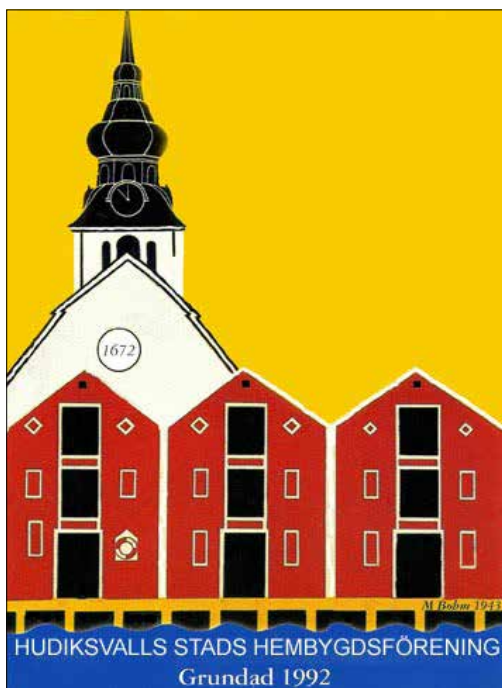

Kanalen

Informationsblad för Hudiksvalls Stads
Hembygdsförening

Nr 1, januari 2017

*OBS! Kallelse till hembygdsföreningens
årsmöte 20 mars!*

Innehåll:

Vårens berättarkvällar	s 2
Inför årsmötet:	
- Kallelse, dagordning och årssammanställning	s 3
- Verksamhetsberättelse för år 2016	s 4
Hudiksvalls Posten för hundra år sedan	s 5 - 6
Rapport från Gammaldags jul	s 7
Rapport från berättarkväll i november	s 8 - 9
Socialistdomen mot August Palm	s 10 - 11
Diverse och om oss	s 12

Julstämning i Missionskyrkan. Från berättarkvällen i november.

Minnesplatta över August Palm som finns på den plats i Ävik (numera Mäster Palms gata) där han talade.

Gammaldags jul med fiskdamm på Möljen.

Vårens berättarkvällar

Östra station. Foto privat.

Måndag 6 februari

Kyrkoherdens vackra kreolska

Åke Hammarstedt berättar om en kändis från förr, prästfrun Catherine Heyliger Winfield, gift Lönner.

Östra station

Lennart Ersson berättar om Östra station, huvudstation för Norra Hälsinglands Järnväg, eller som den vanligen kallades, Bergsjöbanan.

Måndag 6 mars

Fängelset del 2

Lars-Gösta Larsson, Lars Almborg, Sture Swing och Roland Kjellander fortsätter berättelsen om fängelset.

Greta Rodenstam, en välkänd skribent och mångsysslare

Erik Pettersson berättar om Greta Rodenstam, också en kändis från förr med många strängar på sin lyra.

Hudiksvalls fängelse, foto privat.

Båda berättarkvällarna hålls som alltid i St Jakobsgården kl 19.00.

Inträde 50 kr, medlemmar gratis.

Kaffe och bröd säljs i pausen.

Alla är varmt välkoma!

Kerstin Englund

Årsmöte måndag 20 mars kl 19.00

Vi kallar våra medlemmar till årsmöte måndagen den 20 mars kl 19.00, som vanligt på St Jakobsgården, välkomna.

Dagordning:

- § 1. Årsmötets öppnande.
- § 2. Val av årsmötesfunktionärer,
 - a. Ordförande för mötet
 - b. Sekreterare för mötet
 - c. Protokolljusterare och vid behov rösträknare.
- § 3. Fastställande av röstlängd.
- § 4. Årsmötets stadgeenliga utlysande.
- § 5. Fastställande av föredragningslista.
- § 6. Styrelsens verksamhetsberättelse och redogörelse för föreningens ekonomi.
- § 7. Revisorernas berättelse.
- § 8. Fastställande av resultat- och balansräkning.
- § 9. Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen.
- § 10. Fastställande av ev arvoden, traktamenten och andra ersättningar.
- § 11. Medlemsavgift för nästa verksamhetsår.
- § 12. Fastställande av antal styrelseledamöter och ersättare.
- § 13. Val av ordförande för verksamhetsåret.
- § 14. Val av styrelseledamöter på två år och ersättare på ett år.
- § 15. Val av 2 st. revisorer och 2 st. ersättare.
- § 16. Val av ombud till Gästrike-Hälsinge Hembygdsförbunds årsmöte.
- § 17. Val av 2 st. till valberedningen, varav 1 är sammankallande.
- § 18. Styrelsens verksamhetsplan och budget.
- § 19. Motioner från medlemmarna.
- § 20. Förslag från styrelsen.
- § 21. Övriga frågor.
- § 22. Mötets avslutande.

Styrelsen

Årssammanställning

Hudiksvalls Stads Hembygdsförening
Räkenskapsår 1 jan – 31 dec 2016

Resultaträkning

Intäkter	
Medlemsavgifter	51 150,00
Intäkter Berättarkvällar	21 472,00
Intäkter Utflykter	17 450,00
Intäkter Gammaldags Jul	19 189,00
Övriga ersättn /intäkter	0,00
Summa intäkter	109 261,00

Kostnader

Lokalhyra	9 600,00
Datakommunikation	7 125,25
Kontorsmtrl, trycksaker m m	533,00
Kostnader årsmöte	929,00
Styrelsemöten o representation m m	3 337,00
Kostnader Kanalen	13 745,00
Kostnader Berättarkvällar	11 224,00
Kostnader Gammaldags Jul	14 101,00
Kostnader Utflykter	17 759,00
Tidskrifter, facklitteratur	515,00
Avgifter i andra föreningar	12 720,00
Diverse övriga kostnader	9 482,00
Bankkostnader	934,00
Summa kostnader	105 004,25

Räkenskapsårets vinst **4256,75**

Balansräkning

Aktiva

Kassa 31 dec	6 841,50
Bank	32 976,52
Penningmarknadsfond	122 338,31

Summa Aktiva **162 156,33**

Passiva

Fritt eget kapital vid årets ingång	155 953,58
Årets resultat	4 256,75
Leverantörsskulder	1 946,00

Summa eget kapital **162 156,33**

Verksamhetsberättelse för år 2016

Styrelsen har under året haft 11 protokollförda sammanträden. Årsmötet ägde rum i St Jakobsgården den 21 mars med sedvanliga årsmötesförhandlingar.

Vårens berättarkvällar

Årets första berättarkväll handlade om Skvallertorget. Lennart Ersson talade om de kringliggande byggnadernas historia, bl.a. Sparbanken, Sundsvallsbanken och Dahlström Center. Yngve Aronsson talade efter kaffet om 1800-talets kända hudiksvallsbor som gav namn åt tidigare byggnader runt torget. Där var klädeshandlande Lindegren, rådman Waldenström, en annan rådman Wallström och inte minst handelsmannen Per Tröne.

Den 7 mars berättade Åke Nygren om Hudiksvalls fängelse och några av dess mest beryktade inhysingar, bl.a. Per Mattias Johansson Kniv, ökad som ”Kniven”, som dömdes till döden för mord, men benådades av Konungen.

Christer Nilsson berättade om Folkets Hus och Park vid Fredens Kulle, som invigdes 1904. Föreningen grundades av Socialdemokraterna som i slutet av 1800-talet inte var välkomna att hålla sina möten var som helst. När August Palms talarturné kom till Hudiksvall blev man hänvisad till en ödetomt i Ävik.

Dock fortsatte föreningen, tidvis under besvärliga omständigheter att driva parken fram till 1956, då byggnaden brann ner. Kommunen köpte då tomten och byggde det äldreboende som vi idag känner som Fredens Kulle.

Utflykter

Vårutflykten den 4 juni inleddes med promenad, ledd av Lennart Ersson i trakten av Östra Tullen med Frisks Snusfabrik och flera intressanta byggnader. Lunch intogs på Mani's. Därefter berättade Thomas Grunnesjö och Åsa Ek om kyrkans historia och dess inventarier. Yngve Aronsson avslutade med hudiksvallssonen Sven Hedbloms tragiska öde i revolutionens Ryssland.

Höstens utflykt gick via ett besök vid Rogsta Bergöns kapell till Galtströms bruk. Elsie Bäcklund Sandberg berättade om kapellets långa

”Vår ekonomi är i gott skick, och medlemsantalet växer för varje år, vilket gläder och uppmuntrar styrelsen.”

historia. Järnbruket vid Galtström grundades i slutet av 1600-talet och drevs fram till 1901. SCA tillsammans med riksantikvarieämbetet underhåller byggnaderna.

Till lunch serverades strömmingsflundror med västerbottenspotatismos som applåderades livligt.

Höstens berättarkvällar

Höstens berättarkvällar inleddes den 3 oktober med Ulf Johansson redovisning av postens historia från 1636 till 1800-talets slut. När kaffet intagits vidtog Bernt Johansson med en personlig skildring av sitt liv i postens tjänst.

Den 8 november handlade det om Hudiksvalls alla frikyrkor. Flera föreläste om en för de flesta okänd sida av stadens religiösa liv.

Gammaldags jul

Traditionsenligt avhölls vår julmarknad den första advent på Møljen. Dagen präglades lika traditionsenligt av hårda vindar och frånvaro av snö. Dock hade fler försäljare än tidigare år hör sammat vår inbjudan, vilket synbart ledde till fler besökare än tidigare år. Fiskdammen och annan försäljning ledde till att 7.000 kronor kunde överlämnas till kyrkans diakoni för deras verksamhet bland stadens barnfamiljer.

Övrigt av intresse

Föreningen deltar i projekt Sockenbilder, där fotografier från ett gammalt Hudiksvall läggs ut på internet. Mer än 3.000 bilder med kommentarer kan ses på www.sockenbilder.se. Vår ekonomi är i gott skick, och medlemsantalet växer för varje år, vilket gläder och uppmuntrar styrelsen.

Gunnar Sundblad

Hudiksvalls Posten 1917

För 100 år sedan

1917 var ett dramatiskt år i Sveriges historia. Under våren utbröt hungerkravaller i flera städer och orter. Människor hade det svårt, och regeringen Hammarskjöld fick epitetet Hungerskjöld. I Västervik tog arbetarna över och förhandlade sig till sänkta priser och ökad tilldelning av livsmedel. De antog den så kallade Västerviksresolutionen som fick genklang över hela riket. På Seskarö, i närheten av Haparanda, avväpnade sågverksarbetarna ett militärkompani. Att oro även fanns i Hudiksvall kan vi se av de notiser vi nedan antecknat, flera av dem handlar om livsmedelstilldelningen.

2 januari. Stadsfullmäktiges ordförandeval
Förrättas vid sammanträde idag. Att närmast ifrågakomma vid platsens besättande torde nuvarande vice ordförande bankdirektör Hugo Hallgren vara självskriven.

2 januari. Köp mjöl och bröd

Vi har blivit anmodade påpeka att under tiden 8 – 15 dennes varken mjöl eller hårt bröd kommer att saluhållas och det alltså är allt skäl att i god tid förse sig med dessa varor. Mjukt bröd saluföres emellertid som vanligt även under regleringstiden.

9 januari. Sjöfarten på Hudiksvall slut

Sjöfarten på Hudiksvall torde nu få anses definitivt avslutad för seglationsåret. På söndagens afton gick de båda sista ångarna härifrån och något annat fartyg hitväntas icke.

9 januari. Mjöl och socker till Hudiksvall

Firman Berg & Hallgren lossade igår 11 vagnslaster mjöl av vilka 10 laster är avsedda för livsmedelsnämnden och återstoden för hushållningskommissionen. 70 000 kg socker är för närvarande på väg till Hudiksvall.

11 januari. Ingen skridskobana i år

Skridskosporten i Hudiksvall synes numera ha kommit alldeles i lägervall. Ingen av stadens

föreningar vågar sig på försöket att i år anordna en skridskobana. Erfarenheten från föregående år ger nämligen klart besked om att intresset från allmänhetens sida är allt för ringa. För att skydda anordnarna från förlust, ja, allt tyder på att en bana för närvarande kan anses vara snart sagt obehövlig. De två sista skridskobanorna ha nämligen gått med en förlust av bortåt 500 kronor vardera och om nu denna siffra mera bevisar de stora kostnader som under våra snörika vintrar är förenade med en dylik anläggning så har de åkandes antal i alla händelser varit det minsta tänkbara. De som nu drabbas hårdast, därigenom att tillfälle till träning icke kan möjliggöras är idrottsmännen själva, konst- och hastighetsåkarna för att nu inte tala om de ivriga bandyspelarna.

16 januari. Håll maximipriset i helgd!

Två affärsmän i Hudiksvall, som försålt smör till högre pris än maximipriset dömdes av gårdagens rådhusråd att böta vardera 15 kronor.

18 januari. Bakelser eller icke bakelser

Något förbud mot tillverkning av bakelser föreligger icke, som vi förut efter annan tidning oriktigt uppgivit. För inköp av bakelser behövs heller icke brödkort. Däremot är det fullkomligt oriktigt som en platskollega uppgivit att dylika bakverk ”få tillverkas i hur stora mängder som helst”. Det är tvärtemot så att bakelsetillverkningen kommer att väsentligt inskränkas. Det är heller ingen idé för hembagerier och dylika att börja baka tårtor

Fortsättning på nästa sida.

Hjälp åt de små!

De flesta barn lida af engelska sjukan eller riset. Symptom i första stadiet; orolig sömn, uppsvälld mage, ostig, illaluktande afföring, kramp, konvulsioner etc. Pastorskan Hägglöfs rissmorning hjälper på underbart kort tid. Tusentals intyg. Uppgif barnets ålder. Pris pr sats 3 under och kr. 3.50 för barn öfver 6 år. Tillskrif Fabrikslagret

M. P. Nilson, Östersund 17.

Passa på och köp

Pälsvaror

till föregående års
låga priser i

HATT- & PÄLSVARUMAGASINET.

Brodénska huset. Tel. 526.

Fortsättning från föregående sida

och bakelser, då de från brödbyrån endast få så mycket mjöl som de redovisar kuponger för.

23 januari. Teater Blom

Om vi offra tre rader på det Blomska så kallade teatersällskapet, så är det en oförtjänt ära för detsamma. Vi veta icke om näringarna skulle vinna på att få tillbaka dessa "skådespelare" och "-skor", men att återvända till hackan och grepen för vederbörande själva, vore det bästa, är oomtvistligt.

3 februari. Hundskatt

för år 1916 här i staden har erlagts för 65 medlemmar av släktet Canis. Motsvarande siffra för 1915 var 61.

3 februari. Artistskatten i staden

Uppgick 1916 till 85,88 kr mot 397,11 kr år 1915, alltså en avsevärd minskning, som nog torde kunna påföras krigets konto.

8 februari. Borgmästarens dyrtidsinsamling

Den av borgmästare Hadar Rissler igångsatta insamlingen till lindrandet av de minst bemedlades levnadsvillkor har inbragt den vackra summan av 3 677 kr, som överlämnats för användning i livsmedelsnämndens verksamhet för de mindre bemedlade.

8 februari. Hantverkarna och marknaden

Vid i lördags med Hudiksvalls Fabriks- och Hantverksförenings medlemmar hållna sammanträde behandlades stadsfullmäktiges remiss till föreningarna angående marknadsfrågan. Därvid enades man om att marknaden näppeligen kunna försiggå utan nöjen. Sedan man ytterligare konstaterat att staden genom marknaderna tillfördes en inkomst av 20 000 kr varjämte de fattiga bereddes en del tillfälliga inkomster beslöts enstämigt att marknaderna för framtiden skola ha samma karaktär som förut. Vidare uttalade man sig för lämpligheten av att stadens idrottsföreningar tog tillfällena i akt och vid marknader uppträdde

som arrangörer av festligheter och nöjen, dymed-
elst konkurrerande med kringresande mer eller
mindre tvivelaktiga dylika.

8 februari. I upplysningens tjänst

Genom Jonssons Elektriska Byrå har under säsongen anslutits till stadens elektricitetsverk 576 stycken lampor, 1 motor, 4 stycken kaminer, 7 stycken strykjärn och en kokapparat.

22 februari. 1500 kg kompensationsfläsk

försäljes idag och imorgon i livsmedelsnämndens affär vid Lillfjärden. Partiet är det största som hittills inköpts av nämnden, vilken dock inom kort hemväntar ett parti på 20 000 kg. För att förekomma trängsel har affärsföreståndaren bett oss uppmana innehavarna av lösa kort att dessa dagar inskränka sina inköp.

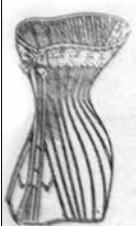
10 mars. Hudiksvall som industristad

I motion till stadsfullmäktige yrkar bankdirektör Hugo Hallgren att Drätselkammaren måtte få i uppdrag att genom lämplig annonsering i några av landets mest spridda tidningar söka bekantgöra de fördelar Hudiksvall har att erbjuda för industriföretag. För denna annonsering skulle anslås 500 kronor. I sin motivering framhåller motionären stadens fördelar som ett blivande industrisamhälle: den ypperliga hamnen, tillgången till billig elektrisk energi och särskilt efter ostkustbanans tillkomst – de utmärkta kommunikationerna.

15 mars. Reklam för Hudiksvall

Hr ordförande (Hugo Hallgren, min anmärkning) hade, som förut nämnts väckt motion om ett anslag av 500 kr för annonsering om Hudiksvalls fördelar som industristad. Efter ett kortare anförande av motionären, upplyste Hr Lindberg att sådan annonsering av Drätselkammaren försökts under flera år, dock utan att något resultat blivit synligt. Härefter remitterades motionen till beredningsutskottet.

Fortsättning på nästa sida.

**För fyllig figur är denna
Corsett enastående god.**

Bemärk fjäderställningen, som är
den allra lämpligaste för fyllig figur.
Endast i storlekar 74—90 cm.

Order till landsorten exp. omgående. — Tel. 189.

ANNA NORDIN.

Den person

**som tillbytte sig en ny persianmössa
mot en gammal å Stadsshotellet s ndags
afton är känd och torde för undvikande
af obehagj utbyta densamma hos porti-
eren.**

Alla annonser kommer från Hudiksvalls Posten 1917.

Gammaldags jul på Möljen

Mysiga småtomtar spred adventsglädje bland besökarna och delade ut lite godis till barnen.

I år gällde det att hålla i hatten och allt annat också, för det blåste friskt när den traditionella Gammaldags jul anordnades på första advent. Trots det var det full fart på torget.

Hudiksvalls Stads Hembygdsförening hade i år engagerat fler knallar än på länge. Även om en och annan knalle gav återbud på grund av vädrets makter fick besökarna träffa på bland alla andra stånd flera försäljare av olika matvaror som fisk, ost och bröd.

På programmet stod underhållning av två sånggrupper, nämligen Vox Lini och Small

Group, samt Lions och IOGT:s presentation av årets Luciakandidater.

Magdalena Forsberg, text och bild

Brödförsäljning var populärt.

Fortsättning från föregående sida

22 mars. Hudiksvall utan potatis

Potatisfrågan blir för varje dag allt mer brännande och situationen har nu kommit i det läget att man till exempel här i Hudiksvall för närvarande inte kan uppbringa ens så mycket som en enda kappe av varan.

22 mars Ett vattkoppsfall

Inträffade igår i Hudiksvall. Det var en 18-årig yngling som hastigt insjuknade och å vilken läkarna nu tror sig ha konstaterat vattkoppor. Den sjuke har naturligtvis isolerats liksom ock nödiga försiktighetsåtgärder vidtagits med de vilka närmast varit i beröring med honom.

31 mars. Småpojkar, som vittja frimärksautomaten

Tre minderåriga pojkar, som roat sig med att vittja frimärksautomaten utanför posthuset, där de kommit över några småbelopp har överlämnats av polisen till barnavårdsnämnden.

31 mars. En kaffeaffär med rättsligt efterspel

De tvenne ynglingar i Hudiksvall som anmälts av en Stockholmsfru för bedrägligt förfarande i en kaffeaffär komma nu att åtalas. Ynglingarna har förklarat att de handlat i god tro och varit övertygade om att det varit verkligt kaffe de försålt.

Christer Nilsson

Berättarkväll 8 november

Frikyrkor i Hudiksvall

Erik Tanzborn från Hudiksvallsbygdens församling var inledare och presentatör under kvällen: – Kyrkans makt var stor i Sverige, men när konventikelplakatet, som förbjöd religiösa samlingar utanför statskyrkans hägn, avskaffades 1858 kunde en mängd olika frikyrkor bildas. Så skedde också i Hudiksvall.

Nils Göran Strömberg berättade att Baptistförsamlingen startades redan 1858 av tre personer, och de första medlemmarna döptes om natten nedanför Köpmanberget för att man inte skulle störas av folk som ogillade fria församlingar. Under 1860-talet växte församlingen till 50-60 personer, och man byggde ett bönhus i korsningen Besvärsgatan/Långgatan i kvarteret Seglet 1866. – Vi växte och 1897 kunde man inviga ett större hus, nuvarande baptistkyrkan, som tidigare kallades Betania, berättade Nils Göran Strömberg, och tillade att nu består ungefär halva församlingen av människor från Asien och andra invandrarländer.

Stina Borgström berättade om Evangeliska Fosterlandsstiftelsen (EFS). EFS bildades 1856 som ett samarbetsorgan inom svenska kyrkan, och inriktningen var och är mission.

Fd EFS-kyrkan i korsningen Trädgårdsgatan/Skeppargatan.

I Hudiksvall byggdes huset på Trädgårdsgatan 1865, och det var cirka 60 medlemmar som började med stormöten, barngrupper mm. Numera har man samarbete med Björkbergskyrkan och Brogården i Njutånger, och huset på Trädgårdsgatan har tagits över av kommunen som driver omsorgsverksamhet där.

Östen Östman berättade om Missionskyrkan, som startade sin verksamhet i Hudiksvall 1877 som en brödraförening. 1921 bildades Missionsförsamlingen, då även med kvinnor som

Betania-Kapellet, Hudiksvall.

Baptistkyrkan/Betania i korsningen Käppuddsgatan/Trädgårdsgatan.

Frälsningsarmén när det begav sig. Troligtvis medverkande i en tablå.

medlemmar. 1964 byggdes kyrkan ut och 1994 renoverades den. För närvarande har församlingen 130-140 medlemmar.

Åke Hammarstedt tog sig an Frälsningsarméns historia. 1888 satte man igång, och inriktningen var för demokrati och folkbildning. Huset i Åvik, som från början hyrdes, kallades Arken. Intill låg en krog, så det var en hel del bråk i området. Men Frälsningsarmén är ju förknippat med sång och musik, och bland annat tågade man gärna genom staden med blåsorkester. Som tur var hade man hittat en annan lokal på Kungsgatan bara tre år innan Åvik brann. Numera är församlingen här nedlagd, men den verksamhet som drevs var framför allt social. Och alla känner väl till Stridsropet, och Håll grytan kokande. Att man bar uni-

form förklarade Åke med att det i och för sig var militärt, men framför allt var det likvärdig klädsel.

Lennart Lif presenterade Filadelfia/Pingstkyrkan, som grundades här i staden år 1917 av 23 personer, 18 kvinnor och fem män. Det var en fri församling, inget medlemsskap krävdes. Man köpte Håstaborg och kallade sig "Sällskapet nåd och sanning". I styrelsen fanns även kvinnor. 1937 byggdes huset om, och medlemsantalet var då 168 personer. Ur verksamheten kan märkas söndagsskola, musik: körer och orkestrar, lotterier, mission, social verksamhet. 1995 flyttade man över till Högliden, där man förutom religiös förkunnelse bland annat driver förskolan Klippan samt ägnar sig åt konferensverksamhet.

Magdalena Forsberg

Alla foton i privat ägo.

Missionskyrkan, 1890-tal. Notera flaggbissaren på taket.

Unga Pingstväänner ska ut på utflykt.

Socialistdomen mot August Palm i Hudiksvall 1886

Den första socialistdomen i Sverige fülldes i Hudiksvall. Det började med en annons i Hudiksvalls Posten lördagen den 8 augusti 1885. Hudikborna kunde då, på första sidan, läsa en annons med följande text: ”Stort folkmöte hålles söndagen den 9 augusti kl. 2 e.m. å Brödlösa backen, Idenor & Wij”.

Ämnet för föredraget var ”Arbetarefrågan”. Arbetare i allmänhet och sågverksarbetare i synnerhet var särskilt inbjudna. Annonsen var undertecknad av August Palm och blev upptakten till den konfrontation mellan Palm och stadens myndighetspersoner som drygt ett år senare skulle kulminera i den första socialistdomen i Sverige.

Palm minns mötet i Brödlösa backen med förtjusning, eftersom stadens präst, kyrkoherde Schwartz, gjorde sig till åtlöje. Likt Pippi Långstrump, som näst rabarberkräm gillade poliser, tycks Palm haft stort nöje av att konfronteras med präster. Nöjd konstaterar han att kyrkoherden fick lämna mötet ”eldröd av harm”. Men Schwarz kom att ge igen. ”Min första Långholmssejour har jag den gudsmannen att tacka för”, skriver han i sina minnen.

Besöket 1886

Knappt ett år senare var Palm tillbaka i staden för att på nytt hålla ett möte i Idenor. Han möttes omedelbart av en poliskommissarie som anmodade honom att infinna sig hos borgmästare Sandqvist. Hos honom blev Palm upplyst om att mö-

tet i Idenor förbjöds och att det överhuvudtaget inte lönade sig att hålla något möte i Hudiksvall. Palm menade, att när han nu kommit till staden så tänkte han också ha ett möte. Borgmästaren ilsknade till och ville se Palms betyg i avsikt att tillämpa lösdrivarlagen. Palm vägrade visa borgmästaren några betyg och återkom en timme senare. Då hade han ordnat med en ny mötesplats vid Sveden måndagen den 19 juli klockan 8 på kvällen. Platsen var till på köpet belägen mitt emot borgmästarens hus. Det påannonserade mötet vid Brödlösa backen tänkte han heller inte ställa in.

Förbjöd mötet

Söndagen den 18 juli drog stora skaror iväg från staden ut till Brödlösa backen för att lyssna på Palm. Strax före mötet började det regna. Men det var inte bara regnet som denna dag var emot Palm, utan även stadens myndighetspersoner hade gaddat sig samman för att göra livet surt för ”socialistbusen”. Man hade fått ägaren att inte upplåta platsen för mötet. För säkerhets skull hade en extra kommunalstämma hållits på söndagsförmiddagen, där man beslutat att inte tillåta något socialistmöte inom Idenors socken.

När mötet skulle börja framträdde kyrkoherde Schwarz och läste upp tredje och nionde buden om att hålla vilodagen i helgd, fast han själv inte legat på latsidan, och att inte ha begärelse till sin nästas hus, det vill säga en långsökt hänsyftning på att mötet inte fick hållas på den aktuella platsen. Sedan klev kronofogde Rehausen fram och förbjöd mötet. Palm var dock förberedd och hade ordnat en reservmötesplats i en skogsbacke vid Håsta. Mötesdeltagarna tågade nu dit inför de snopna myndighetspersonerna.

På måndagskvällen infann sig stadsfiskalen åtföljd av två konstuplar vid Sveden och förbjöd mötet. Efter munhuggning framträdde bryggare Rydbom och erbjöd Palm att hålla mötet på hans gård i Åvik. Palm frågade mötesdeltagarna om de var villiga att gå till Åvik och ”Ett tusenstämmigt: vi går med till Åvik ljud i den härliga sommaraf-tonen” skriver Palm entusiastiskt.

August Palm.

Palm hade inte talat länge på den nya mötesplatsen (idag Mäster Palms gata) förrän kronofogde Rehausen dök upp (eftersom platsen låg utanför staden var det hans uppgift att avstyra mötet). Han krävde att platsens ägare skulle förbjuda Palm att tala, men när denne vägrade, uppmanade han i lagens namn Palm att sluta sitt anförande.

Kronofogden omringades nu av ”en stor skara kraftiga arbetare, vilka sågo ut som om de hade lust att ge honom en grundlig minnesbeta”, skriver Palm. Och det var bara genom att ”uppbjuda hela min vältalighet” som han kunde komma ut, fortsätter Palm.

Rehausen lät emellertid stämma August Palm för smädliga yttranden mot regering och riksdag och för att inte ha hörsammat hans uppmaning att upplösa mötet.

Statuera exempel

Tisdagen den 14 september 1886 stod August Palm åtalad inför Forsa Tingslags häradsrätt i Sanna Tingshus. Det Palm yttrat i sitt föredrag den 19 juli var inte annorlunda än många gånger tidigare, men nu ville myndigheterna statuera exempel.

Rättegången i Sanna tingshus och domen som föll var inledningen till ett försök att undertrycka den spirande socialistiska rörelsen.

Åklagaren hade kallat fem vittnen: ”Arbetsförmannen Johan Eriksson i Fridhem samt överinspektoren Anders Viktor Lundström, herr Rektorn och Riddaren Fredrik Vilhelm Sidvall, Redaktören Axel Julius Lidell i Hudiksvall och studeranden Anders Johan Backström i Hudiksvall” (Utdrag ur Domboken). Palm anmälde genast jäv mot inspektör Lundström som uppträtt i kronofogdens sällskap och sökt hindra hans möten. Men rätten lämnade Palms anmärkningar utan avseende.

Palm förnekade inte att han fällt yttrandet att ”vi här i Sverige hade en usel och eländig regering samt usla lagstiftare” och att han fortsatt sitt föredrag efter att ha uppmanats att avbryta det. Men han menade att yttrandet var ryckt ur sitt sammanhang och inte kunde tjäna som bevis. Han kunde heller inte förstå varför föredraget måste avbrytas, när inget lagstridigt skett och den allmänna ordningen inte var hotad.

Smädligt yttrande

Vittnena var noga utvalda och bekräftade det

*August Palm. Skulptur
av Knut-Erik Lindberg,
Delsbo.
Kulturhuset,
Hudiksvall*

åklagaren åtalat Palm för. Innan domen skulle falla begärde Palm uppskov i målet, men hans begäran avlogs med motiveringen att ”vad i målet förekommit ingalunda vore av den vidlyftighet att icke Svaranden under förhandlingarna vid detta ting kunnat därom erhålla full kännedom”.

För det smädliga yttrandet mot riksdagen dömdes Palm till tre månaders fängelse och för underlåtenheten ”att hörsamma myndigheters bud om sammankomsts upphörande” till böter på 100 kronor, vilket – om svaranden saknade tillgångar – kunde förvandlas till fängelse i tretton dagar. Straffet nedsattes i hovrätten knappt ett år senare till en månads fängelse.

”Jag gick direkt från rättssalen ut till en förut anskaffad mötesplats som låg endast omkring ett stenkast från tingshuset och höll ett föredrag om socialismen”, skriver Palm i sina minnen. Det var ingen bruten man som lämnade tingssalen, snarare en stursk och segerviss person, som styrkts ytterligare i sin uppfattning om att han slogs för en rättvis sak. Trakasserierna mot hans person i Hudiksvall och den efterföljande rättegången och domen hade gjort honom själv och socialismen en stor tjänst, något motståndarna till hans lära aldrig räknat med.

Christer Nilsson, text och foto

Referenser:

Hudiksvallsposten 1885, 1886

Utdrag ur Domboken för Forsa tingslags häradsrätt år 1886 (fotostatkopier)

August Palm, Ur en agitators liv

Yngve Palmgren, Född till agitator. En studie i August Palms politiska utveckling och verksamhet

Kassören låter hälsa

*Med detta nummer följer inbetalningskort för medlemsavgiften 2017.
Du/ni som inte får något inbetalningskort har redan betalat för i år.*

Här är en bild av barken Passarouang af Hudiksvall, som Sven-Olof Nordenberg skrev om i förra numret av Kanalen.

Gissa vem som har den bilden i sina gömmor? Jo, naturligtvis Yngve Aronsson! Han kan också berätta att barken kallades Passasvang av kapten Oljeqvist, som bodde på Kronobodgatan 8 här i staden.

Hudiksvalls Stads Hembygdsförening

Styrelse:

Per-Widar Persson, ordförande
Gunnar Sundblad, sekreterare
Björn Axelsson, kassör
Rut Boëthius
Kerstin Englund
Magdalena Forsberg
Stig Lundén

Suppleanter:

Johnnie Karlsson och Christer Nilsson

Redaktionskommitté för Kanalen:

Gunnar Sundblad (ansv utgivare) och Magdalena Forsberg (red)
Valberedning:
Lars Blomberg (sammankallande) och Sven Bohlin

Adress:

Hudiksvalls Stads Hembygdsförening
Box 1022
824 11 Hudiksvall

Hemsida och e-postadress:

www.hembygd.se/hudiksvall
info@hudiksvallsstadshembygdsforening.se

Medlemsavgift:

Bankgiro 5005-6951, medlemsavgift 100 kr/år,
familj 150 kr/år.